

HAPPY END

af MICHAEL HANEKE

Undervisningsmateriale

Fag: Fransk, mediefag og samfundsfag
Niveau: Gymnasiale uddannelser samt 9. og 10. klasse
Forfatter: Katrine Sommer Boysen

Bag om filmen

Michael Haneke (f. 1942) er kendt for at være en af verdens mest konsekvente instruktører. For den østrigske mesterinstruktør lefler aldrig for publikum, og der tilbydes aldrig forsonende, psykologiske forklaringer, som skal gøre det lettere at begribe og rumme uhyrlighederne i hans film.

Han slog for alvor igennem i 1997 med sin sidste østrigske film, 'Funny Games'. Filmen, der handler om en familie, der udsættes for systematisk tortur af to i øvrigt belevne, unge mænd, markerede Hanekes brud med Østrig. Han er, uden sammenligning, landets mest kendte instruktør, men også den mest kontroversielle, og da filmene altid blev mødt af voldsom kritik, besluttede han sig for at flytte sig selv og sin filmproduktion til Frankrig.

Haneke spillefilmdebuterede i 1989 med 'Das siebente Kontinent', der sammen med foruroligende 'Bennys video' (1992) og '71 Fragments of a Chronology of Chance' (1994), udgør hans såkaldte 'Forfrysningstrilogi'. I 'Bennys video' skildrer Haneke en ung, forkælet mand, der slår en kvinde ihjel, bare for at se, hvordan det føles, mens afstumpetheden får endnu et spark i efterfølgeren, der er en dyster, anti-psykologisk skildring af en ung mand, der mister besindelsen fuldkommen. I '71 Fragments...' lader Haneke også tematikken favne udenrigspolitiske agendaer som indvandringsproblematikken i Europa og situationen i det tidligere Jugoslavien. Temaer, der også går igen i 'Ukendt kode' (2000) og 'Ulvetider' (2003).

Efter at have fundet base i Paris fik Hanekes mørke filmsprog en mindre aggressiv tone. 'Efter 'Ukendt kode' instruerede Haneke 'Pianisten' (2001) med Isabelle Huppert i rollen som stram klaverlærerinde med en forkvaklet seksualitet. Umiddelbart er filmen mere konventionel i sit udtryk, men Haneke insisterer på at give filmen et meget konkret fysisk ubehag, som når Hupperts Erika skamferer sine skamlæber med et barberblad. Der kæles ikke for nogen hos Haneke. Efter 'Ulvetider', der viser et Europa i forfald, instruerede Haneke 'Skjult', der meget bevidst leger med den gængse genrefilms koder. Filmen handler om et intellektuelt ægtepar, hvis liv rystes, da de får tilsendt en række anonyme videooptagelser af deres eget liv.

I 2007 tog Haneke til Hollywood for at lave en genindspilning af 'Funny Games'. Filmen, der har Naomi Watts og Tim Roth i hovedrollerne som Ann og George, er ligesom forgængeren en gidseltagning af publikum, der tvinges til at tage aktivt del i de ubehagelige løjer, når de to bestialske unge mænd direkte adresserer kameraet og dermed publikum med spørgsmål om, de skal pine familien lidt mere.

I 2009 vandt Haneke sin første Guldpalme for bedste film med det historiske drama, Hanekes første af slagsen, 'Det hvide bånd'. Filmen udspiller sig i en nordtysk landsby i årene op til Første Verdenskrig i en verden af straf, skyld og vold, der utvetydigt peger frem mod nazismen. Tre år senere kom prisslugeren 'Amour' (2012), der viste en helt ny side af Haneke. Filmen ryddede bordet på festivaler og ved prisuddelinger verden over.

Det er næsten umuligt at tale om Haneke uden også at inddrage den såkaldte *auteurteori*, der stammer fra slutningen af 1940'erne og begyndelsen af 1950'erne, hvor der omkring det franske tidsskrift Cahiers du Cinéma opstod et filmkritisk miljø. Blandt magasinets skribenter var instruktøren François Truffaut og kritikeren Alexandre Astruc. De mente begge, at det var på høje tid, at man begyndte at anskue filminstruktøren som en kunstner på linje med en forfatter eller en maler. På daværende tidspunkt i filmhistorien nød instruktøren ikke samme anerkendelse som i dag. Deres tanker blev formuleret som

auteurpolitikken, der blandt andet hævdede at amerikanske instruktører som Billy Wilder og Alfred Hitchcock var store kunstnere med selvstændige visioner og dermed auteurs.

I dag bruges begrebet ofte om instruktører, hvis samlede værk (på fransk *oeuvre*) er sammenhængende og giver et ganske særligt indtryk. Michael Haneke anses for at være en af nutidens helt store auteurs.

- Se et udvalg af Hanekes film. Hvilke stilmæssige og tematiske træk går igen? Hvad kendetegner en 'Haneke-film'?
- Hanekes film rummer næsten altid et element af noget truende, hvilket også er gældende for 'Happy End'. Hvordan kommer dette til udtryk?
- Diskuter, hvad det er i hans film, der rammer en nerve i vores samfund? Hvorfor bliver vi så påvirket af dem?

Filmens handling

Haneke indleder 'Happy End' med fuldkommen at destabilisere sit publikum. En flakkende mobiltelefonoptagelse overvåger distanceret en kvinde i hendes hjem. På telefonens skærm kan man i små beskedbobler læse, hvad der kommer til at ske umiddelbart før det sker i virkeligheden. Bestemmer telefonens ejer handlingen? Eller kender vedkommende bare kvindens rutine så godt, at det er uproblematisk at forudse, hvad hendes næste træk vil være?

Det er først i filmens løb, at vi finder ud af, at telefonen tilhører den 12-årige Ève (Fantine Harduin), der formidler sin livslede gennem telefonen. Telefonen og den elektroniske formidling af (eller skabelse?) af verden bliver et af filmens ledemotiver. Hendes chattende hjemmevideoer går også ud over hendes hamster, der stivner, efter at hun har givet den nogle af sine mors antidepressive piller.

Det er i denne foruroligende arena, at Haneke søsætter historien om familien Laurent, der ejer et stort konstruktionsfirma. De bor alle sammen i et pragtpalæ i Calais med Georges (Jean-Louis Trintignant) som det patriarkalske overhoved. Han er dog ramt af demens og må opvartes som en konge af familiens servile marokkanske tjenestefolk. Hans hustru er død, men ved sin side har han datteren Anne (Isabelle Huppert) og sønnen Thomas (Mathieu Kassovitz). Anne leder firmaet, der har indbragt familien en formue, men efter problemer med et gevaldigt jordskred på en af byggepladserne, går det ikke så glat, som hun kunne ønske. Thomas er læge, og hans travle skema efterlader hans unge hustru Anaïs (Laura Verlinden) alene med deres lille søn Paul. Annes forkælede voksne søn Pierre (Franz Rogowski) står til at overtage ledelsen, men hans alkohol- og stofmisbrug gør ham ikke til en oplagt kandidat.

Da Thomas modtager nyheden om, at hans ekskone har forsøgt at tage sit eget liv, og Eve derfor må overdrages i hans varetægt, begynder familiens nænsomt kultiverede overflade at krakelere, og alle brister kommer til syne. Eve passer ikke helt ind i de fine stuer med sit provinsielle tøj og sit afklædende blik, der tilsyneladende ser lige igennem alle deres hemmeligheder og løgne. Anne forsøger febrilsk at dække over Pierres galopperende misbrug, mens Thomas har en meget udpenslet, digital affære med cellisten Claire, der spiller til Georges fødselsdag. I baggrunden står Annes britiske kæreste Lawrence (Toby Jones), der forsøger at finde sin plads i menageriet, mens Pierre gør, hvad der står i hans magt for at ydmyge familien. George selv vil bare gerne dø, og da han ikke kan finde andre, der vil hjælpe ham, må han til sidst ty til den eneste, der tilsyneladende forstår hans kvaler.

Haneke lader den isnende og snigende fornemmelse af ubehag, som han har gjort til sit varemærke, gennemsyre hele 'Happy End'. Når den forsagte Anaïs lader Ève passe lille Paul, tvinger Haneke os ud på kanten af sædet i frygt for, hvad der vil ske. Eller når Pierre i sin evige brandert optræder i en karaokebars ukærlige neonlys og lader os vide, at sammenbruddet er nært.

I 'Happy End' er gruen blandet med en næsten satanisk satire, der nådesløst spidder borgerskabet og alle dets neuroser. Haneke placerer sin seneste film solidt i virkeligheden, hvor gaderne i Calais er fyldt med flygtninge, der kæmper for livet på vejen gennem Europa.

- Hvorfor har Haneke valgt at titulere filmen 'Happy End'? Lykkelige slutninger er normalt noget, vi forbinder med mainstreamfilm, hvilket Hanekes film langt fra kan betragtes som. Er titlen ment ironisk på samme måde som 'Funny Games' hvor det er sparsomt med morskaben? Eller gemmer der sig en lykkelig slutning et sted i filmen? Måske en kombination?

- Hvad handler filmen om på et overordnet plan? Hvad er kernebegivenhederne i handlingen? Hvilke såkaldte satellitbegivenheder¹ supplerer kernebegivenhederne?
- Lav personkarakteristikker af hovedpersonerne. Hvad kendetegner Georges, Anne, Ève, Thomas og Pierre? Hvad motiverer dem? Hvad begrænser dem? Får vi en fornemmelse af Hanekes opfattelse af disse karakterer?
- Hvilke rolle spiller Pierre i filmen? Diskuter hans misbrug og forholdet til familien.
- Diskuter, hvorfor familien Laurent ejer et konstruktionsfirma. Kan dette have en metaforisk betydning?
- I alle Hanekes film hedder hovedpersonerne variationer over navnene Georges og Anne. Det giver et indtryk af, at de er typer snarere end 'rigtige mennesker'. Diskuter, hvorfor navnene går igen på den måde.
- Døden, der tilsyneladende lurer lige om hjørnet, spiller en stor rolle i 'Happy End'. Det foregribes med hamsteren, der falder om af en overdosis nervemedicin, Èves mors selvmord, Èves selvmordsforsøg, ulykken på byggepladsen og Georges, der bare gerne vil dø værdigt. De mange forskelligartede dødstematikker giver filmen en paranoid fornemmelse. Diskuter, hvordan det kommer til udtryk.
- Lav en billedanalyse af filmens plakat (se forsiden). Billedet er taget fra festen (se billedet nedenfor), men rammerne fra festlokalet er fjernet på plakaten, så det ser ud som om den fornemme familie sidder lige ved havet. Hvordan skal denne opsætning tolkes?

¹ Kernebegivenheder kendetegnes ved at have betydning for fortællingens progression og design, hvorimod satellitbegivenheder kendetegnes ved at have mindre betydning.

Flygtningekrisen i Europa

Hanekes film handler sjældent direkte om aktuelle samfundsproblematikker. Alligevel indeholder de næsten altid en samfundskritisk brod. I 'Happy End' er det den aktuelle flygtningekrise i Europa. Familien Laurent bor i den franske havneby Calais, der ligger lige ved den engelske kanal. Hvert år forsøger utallige flygtninge at passere via Calais til England, og byen er derfor blevet en form for passage for flygtninge, der søger lykken i Europa. Der ligger også en stor flygtningelejr i Calais.

- Flygtningene er også konkret til stede i 'Happy End'. Dels i scenen, hvor Georges triller afsted på gaden i sin kørestol i håb om at nogle flygtninge på gaderne vil assistere ham i forsøget på at tage sig af dage, og dels da Pierre, fuld og larmende, ankommer til sin mors forlovelsesfest med en flok fremmede, der ikke aner, hvad de skal gøre af sig selv. Diskuter disse sceners intention og betydning.

Teknologi

Teknologien spiller en stor rolle i 'Happy End'. Vi bliver ført ind i filmens univers gennem en telefonoptagelse, som får lærredet til at antage samme format som den lodrette telefonskærm. Allerede fra filmens begyndelse er der således et andet kamera end selve filmkameraet på spil. Det er Ève, der optager med sin telefon. Det 12-årige barn, der stort set er overladt til sig selv. Hendes små film er ledsaget af små chat-bobler, der kommenterer det, hun filmer. I slutningen af filmen, da hun har hjulpet Georges ned til vandet, stiller hun sig også op og filmer.

- Analyser effekten af Èves optagelser. Hvad kommer de til at betyde for filmens handling, æstetik og publikums oplevelse?

Thomas og hans elskerinde Claire bruger ligeledes elektronikken til at kommunikere. Vi ser kun deres forhold udholde sig som en meget grafisk udpenslet beskedudveksling.

- Diskuter, hvorfor Haneke har valgt kun at vise affæren elektronisk?
- Diskuter ligeledes hvad den moderne elektronik står i kontrast til i filmen?

Øvelse til mediefag

Bed eleverne lave små film på deres mobiltelefoner inspireret af Ève (ikke noget med døde dyr..!). Kan de formå at skabe en følelse af paranoia ved at filme og kommentere på afstand.